

Santa Apol·lònia de Cornellana

Josep M. Ustrell i Torrent
President de la Confraria
de Santa Apol·lònia de Barcelona

El nom de Cornellana és d'origen llatí, pot derivar de Corneli, i fins i tot els estudis actuals apunten a l'existència d'una vila romana

Població de Cornellana

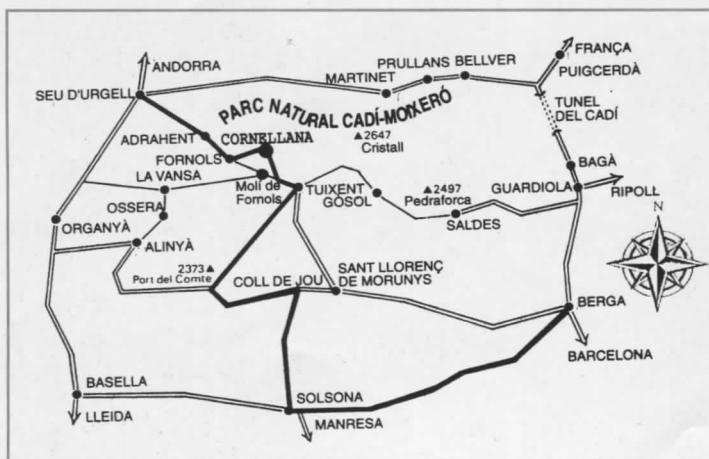
A la comarca de l'Alt Urgell, en el Parc natural Cadí-Moixeró, a 9,2 quilòmetres de Tuixén, en direcció a la Seu d'Urgell, es troba Cornellana, que depèn del municipi de Fòrnols de Cadí. Situat a 1.355 metres d'altitud, a la Vall de Cornellana, tributària, per la dreta, de la vall de la Vansa, al vessant meridional de la serra del Cadí.

El nom de Cornellana és d'origen llatí, pot derivar de Corneli, i fins i tot els estudis actuals apunten a l'existència d'una vila romana. Per les dades investigades a l'Arxiu Capitular d'Urgell, es menciona la població en documents del 862. Se sap de famílies del lloc, com els Duran, per la venda de terrenys el 988, i de l'estudi es desprèn que ja en el segle X, hi havia una organització de la vall en parròquies, com Iausa, Tuxen i Corneliana, entre altres. En el segle XI Cornellana passa a poder de l'església d'Urgell, i en el segle XIII els Pinós aconseguixen el poder del castell de Cornellana, estenent-se en lluites amb l'església fins a finals del segle XI.

En el segle XIV, segur que a Cornellana i la seva àrea d'influència, hi va repercutir una pràctica odontològica exclusiva per a Catalunya. Sota l'autoritat i protecció del rei Pere III el Cerimoniós, a Catalunya s'atorgava el títol de Mestre queixaller, essent Simó Virgili, de Barcelona i dentista de la Família Reial, el primer de qui trobem documentació escrita.

La història dels segles posteriors està encara en els arxius, com l'Arxiu Històric Provincial de Lleida on hi ha documentació dels segles XVIII i XIX.

Actualment Cornellana té un cens ben

Plànol de situació.

Cornellana

- habitants: 62 el 1970; 26 el 1970; 21 el 1981 i 17 el 1995
- comarca: Alt Urgell
- província: Lleida

Vista general de Cornellana, amb l'església de Sant Pere.

petit. Ha anat disminuint en el curs dels anys, així l'any 1960 tenia 62 habitants. En 10 anys es redueix la població en un 42% -potser és la davallada més gran, en torna a perdre 5 durant els anys 70 i 4 més fins a l'actualitat en què trobem 17 habitants. És a dir, des de l'any 1960 ha perdut 1,2 habitants anuals. Alguns estiuejants han comprat i renovat cases velles.

El lloc es caracteritza per zones de pastures que s'utilitzen per al poc bestiar boví (no productor de llet) i els cavalls, que no són pas de la població. A zones properes com Tuixén i Gósol, encara queda algun ramat d'ovelles. La gent de Cornellana viu, principalment, de la reconstrucció de les cases velles, al poble hi queda un restaurant, una granja de conills i té una petita quantitat de turisme.

Església de Cornellana

La situació que en fa Gavín és: església sufragània (ES), 254 (mapa cadastral), 5°13'25" (latitud) i 42°15'40" (longitud). L'església que està dedicada a Sant Pere, es menciona per primera vegada en un document d'herència de l'any

Església de Cornellana

- denominació: Església de Sant Pere
- situació: ES, 254, 5°13'25"/42°15'40"
- municipi: Cornellana (Fórnols de Cadí)
- comarca: Alt Urgell
- bisbat: Urgell
- parròquia: Fórnols de Cadí
- ús original: religió
- propietat: municipi

1041, i sabem de l'existència de tres capellans per la donació de sous que fa Udaldard el 1086. Céspedes creu en la possibilitat d'una doble advocació, a Sant Pere i Sant Andreu, i que en els seus orígens estaria situada on avui hi ha les ruïnes de l'església de Sant Andreu, vora el cementiri.

En algun moment no determinat del segle XVII es construiria l'església actual, ja dins del poble, i es convertiria en parròquia, tot i que actualment depèn de la de Fórnols. De l'anterior se'n van

Església de Sant Pere.

aprofitar carreus i alguns capitells de la portada, col.locats des del 1835 a la casa veïna.

La nau de l'església té forma de creu i de forma molt quadrada. L'interior té l'altar separat de la nau per esglaons i un cor. A l'altar hi ha un retaule dedicat a Sant Pere, i a l'ala esquerra de la nau s'hi conserva una pica baptismal de pedra. Té diversos elements de forja com la creu, una cadira, el faristol, etc., fets per una persona del poble.

La façana està orientada al sud i té un campanar de paret amb dos ulls, amb una campana al cantó dret. Té una porta i una finestra de mig punt.

Retaule de Santa Apol.lònia

És sens dubte la peça de més valor, el retaule dedicat a Sant Pere, és un dels típics i populars del segle XVI o del XVII, que conté en realitat peces de dos retauls diferents, i que va ser guardat de la crema durant la Guerra Civil.

A la part superior hi ha set quadres de diferents sants i a la part inferior quatre de més grans, entre ells s'hi distingeix Santa Apol.lònia, Santa Bàrbara i Santa

Eulàlia. Ambdós costats tenen sis quadres que representen moments diversos de la vida i martiri de Sant Pere.

El segon quadre dels de baix, començant per l'esquerra, representa Santa Apol.lònia, amb una túnica negra i en part vermella, que porta a la mà dreta la palma del martiri i a l'esquerra una safata amb un fôrceps metàl.lic, que està agafant un queixal. El quadre està decorat amb policromats i amb dos plans, la Santa a l'anterior i en el fons diversos ornaments i flors sobre una paret general a tots els quadres de la part inferior. L'estat de conservació és prou correcte però necessita una neteja i té prou valor per a tots, perquè s'hi faci una restauració general.

El nostre agraïment, per l'aportació documental, a la Srta. M. Neus Céspedes i Llorens, de Cal Mateu de Cornellana, al Sr. Josep M. Gavín i Barceló i al seu equip de l'Arxiu Gavín de Valldoreix.

Retaule de l'altar, dedicat a Sant Pere.

Santa Apol.lònia, a la part baixa del retaule.

Bibliografia

- B. Céspedes Llorens, M.N. Quatre notes sobre la història medieval de Cornellana. Cornellana: Inèdit. 1995
- Gavín, J.M. Inventari d'esglésies. Alt Urgell-Andorra. Vol. 18. Valldoreix: Arxiu Gavín. 1978.
- Pladevall, A.; Batlle, C.; Baraut, C.; et al. Gran geografia comarcal de Catalunya. Alt Urgell-Andorra. Vol. 16. Barcelona: Fund. Enciclopèdia Catalana. 1984.
- Rahola Sastre, J. Facetes històriques de la professió Odontològica en el Principat de Catalunya, acabant-se i acabada l'edat mitjana. Bol. COEC 1983; 176:55-63.
- Ustrell Torrent, J.M. Simó Virgili. Un dentista català del segle XIV. Annals de Medicina. 1988; 74:160-161.
- Gran Enciclopèdia Catalana. Barcelona: Fund. Enciclopèdia Catalana. Vol. 5, 1973. Vol. 7. 1974.

